

Úloha č. 4 Z ohnivej pece do paláca

Nedeľa: Zlatá socha

(Dan 3,1.4-6 SEkP) ¹*Kráľ Nabukadnesar dal zhotoviť zlatú sochu. Jej výška bola šesťdesiat lakt'ov, jej šírka šesť lakt'ov. Dal ju postaviť na rovine Dura v babylonskej provincii. ...* ⁴*Hlásateľ hlasno volal: Prikazuje sa vám, ľud rozličných národností a jazykov: ⁵Vždy, keď začujete zvuk rohu, píšťaly, citary, harfy, lutny, skupiny nástrojov alebo akúkoľvek hudbu, padnete a budete sa klaňať podobe zlatej sochy, ktorú dal postaviť kráľ Nabukadnesar. ⁶Kto by však nepadol a neklaňal sa, v tú chvíľu ho hodia do pece rozpálenej ohňom.*

v. 1: Nie je jasné, či zlatá socha mala podobu samotného kráľa, alebo jeho boha Béla (Marduka). V Babylone však králi neboli uctievaní ako bohovia (na rozdiel od Egypta)¹, preto aj ak by sa jednalo o kráľovu sochu, tak by reprezentovala opäť len kráľovho boha.² V Mezopotámii (najmä v Asýrii) však existovala určitá tradícia, že panovníci stavali svoje sochy "ako symboly svojho panovania"³. Socha bola impozantných rozmerov 60 lakt'ov vysoká a šesť lakt'ov široká (tj. 30x3 metre, s týmito proporciami "sa podobala obelisku"⁴), aj keď nebola najväčšia v starovekom svete, kolos na Rhodose mal až "70 lakt'ov"⁵ na výšku. Socha bola zlatom pravdepodobne len potiahnutá, avšak v spojitosti s predchádzajúcou kapitolou je práve postavenie sochy, ktorá je celá zo zlata možné chápať, ako snahu kráľa odporovať tomu, čo mu bolo zjavené v sne od Hospodina. Miesto na ktorom nechal túto sochu postaviť - Dura - v preklade z akkadštiny znamená "opevnenie"⁶. STEFANOVIČ sa preto domnieva, že sa jedná o "veľký, otvorený priestor medzi vnútornou a vonkajšou hradbou mesta"⁷.

vv. 4-6: Sú tu spomenuté dva dychové nástroje a tri strunové, pričom "žiaden z nich sa nepoužíval v izraelskej chrámovej hudbe"⁸. Nie je ale vylúčené, že bolo použitých viacej hudobných nástrojov, vymenovaním týchto konkrétnych, ide zrejme o zdôraznenie pohanského charakteru nastávajúcej slávnosti. Šiesty nástroj, ktorý je spomenutý, nie je dobre identifikovateľný, jedná sa pravdepodobne o "gajdy"⁹, alebo to môže byť súhrnný názov pre harmóniu zvukov, alebo súhrnný názov pre bicie nástroje. "Padnúť a klaňať sa" predstavuje náboženský úkon. Je tu silná paralela s Gn 11, kde "sa zhromaždili na rovine, aby sa zjednotili v spoločnom posvätnom diele".¹⁰ Trest smrti upálením v peci nebol v Babylone výnimočný.

¹ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. Praha: Advent-Orion, 2019. 367 s. ISBN 978-80-7172-640-1. str. 90.

² GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. Vol. 30. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 648 s. ISBN 798-0-310-58635-7. str. 193.

³ GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. str. 193.

⁴ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 90.

⁵ GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. str. 193.

⁶ tamtiež

⁷ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 91.

⁸ GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. str. 194.

⁹ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 92.

¹⁰ DOUKHAN, Jacques. Túžba zeme: *Štúdium prorockej knihy Daniel*. Martin: Advent Orion, 1996. 250 s. ISBN 80-88719-89-3. str. 49.

Pece boli v Babylóne často používané k vypaľovaniu tehíel. Je dosť dobre možné, že samotná socha bola zhotovená z pálených tehál a zlatom bola len potiahnutá. "Pec potom slúžila jednak pri výrobe samotnej sochy, ale aj pri treste."¹¹

Pondelok: Výzva na uctievanie

(Dan 3,8-12 SEkP) ⁸*Nato však prišli niektorí Chaldejci a ohovárali Židov. ⁹Vraveli kráľovi Nebukadnesarovi: Kráľ, ži naveky! ¹⁰Ty, kráľ, vydal si nariadenie, aby každý, kto počuje zvuk rohu, pišťaly, citary, harfy, lutny, skupiny nástrojov alebo akúkoľvek hudbu, padol a klaňal sa zlatej soche. ¹¹Kto by však nepadol a neklaňal sa, majú ho hodiť do ohňom rozpálenej pece. ¹²Sú tu však istí Židia, ktorých si ustanovil na správu babylonskej provincie - Šadrach, Mešach a Abéd-Nego. Títo muži, kráľ, si nevšímajú nariadenie, ktoré si vydal. Neuctievajú tvojich bohov a neklaňajú sa zlatej soche, čo si dal postaviť.*

Chaldejci, ktorí "ohovárajú", dosl. "jedia ich kúsky"¹², tzn. že ohováranie je "určitá forma slovného kanibalizmu"¹³, patria zrejme k tým, ktorým Daniel a jeho traja priatelia v druhej kapitole, zachránili život. DOUKHAN uvádza, že zrejme sa nepoklonilo viacej ľudí než len títo traja. "Ak sa Chaldejci zameriavajú výlučne na týchto troch, je to predovšetkým preto, že práve im bola zverená správa Babylona."¹⁴

Utorok: Skúška ohňom

(Dan 3,13-15 SEkP) ¹³*Potom Nabukadnesar v zúrivom hneve rozkázal, aby priviedli Šadracha, Mešacha a Abéd-Nega. Nato týchto mužov priviedli pred kráľa. ¹⁴Nebukadnesar im povedal: Je pravda, Šadrach, Mešach a Abéd-Nego, že mojich bohov neuctievate a neklaniate sa podobe zlatej sochy, ktorú som dal postaviť? ¹⁵Či ste teraz pripravení, len čo začujete zvuk rohu, pišťaly, citary, harfy, lutny, skupiny nástrojov alebo akúkoľvek hudbu, padnúť a klaňať sa soche, ktorú som dal urobiť? Ak sa nebudete klaňať, okamžite vás hodia do ohňom rozpálenej pece. Ktorý boh by vás mohol vyslobodiť z mojej moci?*

"V zúrivom hneve" jedná sa tu o rovnakú emóciu kráľa, s ktorou sme sa stretli už v Dan 2,12, kde sa kráľ rozzúrila na Chaldejcov, keď mu nevedeli oznámiť a vyložiť sen. Kráľ však nedal hneď rozkaz na popravu, nechal si ich predvolať a akoby sa uisťuje o tom, či je svedectvo Chaldejcov pravdivé. Dokonca im dáva novú šancu, aby sa soche poklonili, keď zaznie hudba. Toto obozretné jednanie môže byť spôsobené aj tým, že sa kráľ doposiaľ mohol na týchto svojich troch židovských vysokopostavených úradníkov vždy spoľahnúť. A Chaldejci práve túto spoľahlivosť a dôveryhodnosť pred kráľom napádajú. Nepoklonenie sa kráľovej soche je v tomto príbehu "neverbálnym vyznaním viery"¹⁵. Boha, ktorému dôverujú

¹¹ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 93.

¹² tamtiež, str. 95.

¹³ tamtiež, str. 95.

¹⁴ DOUKHAN, Jacques. Túžba zeme: *Štúdium prorockej knihy Daniel*. str. 54.

¹⁵ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015. 178 s. ISBN 978-80-7172-762-0. str. 37.

si cenia viac ako svoj život a to je najmocnejšie svedectvo človeka. Otázka, ktorú kráľ kladie na konci v. 15 nemusí byť len prejavom kráľovej pýchy. Doslova je možné to preložiť: "a kto je ten Boh, ktorý by vás vyslobodil z mojich rúk?"¹⁶ Táto otázka môže skôr naznačovať, ako veľmi na kráľa zapôsobila odvaha týchto troch mládencov. Už z tejto otázky "vyplýva náznak evidencie Boha mocnejšieho, než je sám kráľ"¹⁷.

Streda: Štvrtý muž

(Dan 3,23-25 SEkP) ²³*Traja muži, Šadrach, Mešach a Abéd-Nego však zviazaní padli do ohňom rozpálenej pece.* ²⁴*Nato sa kráľ Nabukadnesar preľakol, rýchlo vstal a spýtal sa svojich radcov: Či sme nehodili do horiacej pece troch zviazaných mužov? Odpovedali kráľovi: Isteže, kráľ!* ²⁵*Ten však povedal: Hľa, vidím uprostred ohňa chodiť štyroch nezviazaných mužov, ktorí neutrpeli nijakú ujmu, a vzhľad toho štvrtého je podobný synovi bohov.*

Verš 23 pripravuje čitateľa na zázrak, ktorý je popísaný v nasledujúcich veršoch. Máme tu upozornenie, že do pece boli hodení traja zviazaní muži. Kráľovo preľaknutie súvisí s tým, že v peci vidí štyroch nezviazaných mužov, ktorým však oheň neublíži. Samotné slovíčko "rozviazaní" upozorňuje na Božie jednanie, pretože je v gramatickom tvare pasívne participium. "Tento gramatický tvar upozorňuje na to, že niekto, kto nie je menovaný, judských mládencov v peci rozviazal."¹⁸ Za zmienku však stojí kráľov popis toho štvrtého muža. Kráľ v ňom spoznáva samotného Boha - dosl. "syna bohov". Tento výraz nehovorí nič o tom, že by "syn bohov" bol pre kráľa Nabukadnesara v podriadenejšom postavení, než keby hovoril o samotnom Bohu.¹⁹ BENEŠ si všíma, že:

Kráľ Nabukadnesar tu už vystupuje ako vykladač a z jeho interpretácie je dobre počuť, kde je Boh a ako tam je. Je v rozpálenej peci spolu so svojimi vyznávačmi, je medzi nimi ako jeden z nich... Je v mieste ich utrpenia, ale nie ako mŕtvy, ale ako živý a oživujúci smrti navzdory. Je to pozícia sudcu, ktorý zrušil rozsudok kráľa a vyniesol iný typ rozsudku nad svojimi vyznávačmi.²⁰

Štvrtok: Tajomstvo silnej viery

(Dan 3,16-18 SEkP) ¹⁶*Šadrach, Mešach a Abéd-Nego odpovedali kráľovi: Nebukadnesar, my sa nepotrebujeme pred tebou obhajovať.* ¹⁷*Ak nás náš Boh, ktorého uctieваме, chce zachrániť z ohňom rozpálenej pece a z tvojej moci, kráľ, vyslobodí nás.* ¹⁸*Ak aj nie, vedz kráľ, že tvojich Bohov si nebudeme uctievať a zlatej soche, ktorú si dal postaviť, nebudeme sa klaňať.*

¹⁶ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 37.

¹⁷ tamtiež, str. 37.

¹⁸ tamtiež, str. 39.

¹⁹ vid'. GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. str. 196.

²⁰ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 40.

Odpoveď troch mládencov sa nám môže zdať na prvý pohľad trúfalá, avšak táto ich reč "viac vyjadruje ich pozitívny záväzok voči Bohu, než pohrdanie kráľom"²¹. Veta: "nepotrebuje sa pred tebou obhajovať", poukazuje opäť na vieru týchto mužov, je to výpoveď o tom, že kráľa nepovažujú za svojho sudcu - ich arbitrom je Boh, ktorému chcú zostať verní a to za každých okolností.

Mládenci nechávajú svojou odpoveďou Bohu otvorenú možnosť nezachrániť ich. Tým dávajú najavo, že ich vzťah k Bohu je niečím viac než vzťahom prospechárskym. Ak by sa Boh rozhodol nezasiahnúť, nič by to neubralo z váhy výpovede týchto troch mládencov. Ich viera by bola dosvedčená ich životom, podobne ako sa to dialo veľakrát neskôr v časoch kresťanských mučeníkov. Vďaka tejto otvorenej odpovedi kráľ môže vidieť, že "Boh ich chcel vyslobodiť a preto ich vyslobodil"²², záchrana má o to väčšiu hodnotu, lebo je výpoveďou o slobodnom Božom jednaní. "Kráľa nekorigujú, neopravujú, neupresňujú, nepresvedčajú ani neutvrďujú v jeho tušení. Svoje vyznanie viery najskôr vyjadrili svojim postojom a až potom svojimi slovami ako odpoveď na otázku, ktorú ich postoj prebudil (čin tu predchádza slovo)."²³

(Heb 11,1-3.39.40 SEkP) ¹*Viera je podstatou toho v čo dúfame, a zdôvodnením toho, čo nevidíme,* ²*lebo pre ňu získali predkovia dobré svedectvo.* ³*Vo viere chápeme, že Božie slovo stvárnilo svet tak, že z neviditeľného povstalo viditeľné...* ³⁹*A títo všetci, keď dostali svedectvo pre vieru, nedosiahli naplnenie prisľúbenia,* ⁴⁰*lebo Boh pre nás zamýšľal niečo lepšie, aby nedosiahli dokonalosť bez nás.*

v. 1: Prvý verš nám dáva dve výpovede o viere. "Viera je podstatou toho v čo dúfame" - gr. "*estin de pistis elpizomenon hypostasis*."²⁴ Slovo *hypostasis* je odvodené od slovesa *hyfistémi*, čo znamená v pasívnom tvare "byť postavený pod".²⁵ "Tento termín bol pôvodne používaný v medicínskej alebo v inej vedeckej literatúre ako 'sediment', alebo ako '(fyzická) substancia'.²⁶ Usadenina je tvorená dlhodobejšie. Čím dlhšie, tým je silnejšia. Viera je teda Bohom budovaný základ, na ktorom spočíva naše "nádejanie sa" (gr. *elpizó*). Táto "usadenina" je tvorená mnohými predkami - biblickými postavami - "hrdinami viery" na ktorých skúsenostiach môžeme budovať tie vlastné.

Ďalej viera je "zdôvodnením toho, čo nevidíme" - gr. "pragmatón elegchos ú blepomenón"²⁷. Grécky výraz "*pragma*" je odvodený od slovesa "*prassó*" - "dosiahnuť"²⁸. Slovo "*pragma*" je mnohovýznamové a znamená "skutok, skutočnosť, prípad, moc, právny proces, súd..."²⁹ Vieru je teda v tomto prípade možné charakterizovať ako dokazujúcim

²¹ GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. str. 195.

²² BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 39.

²³ tamtiež, str. 38.

²⁴ NESTLE-ALAND. Řecko Český Nový zákon: *Slovník novozákonní řečtiny*. Praha: Česká biblická společnost, 2011. 1758 s. ISBN 978-80-87287-38-5. str. 1219.

²⁵ SILVA, Moisés. *New International Dictionary of New Testament Theology and Exegesis*, vol. 4. 2. vyd. Grand Rapids: Zondervan, 2014. 748 s. ISBN 978-0-310-27619-7. str. 571.

²⁶ SILVA, Moisés. *New International Dictionary of New Testament Theology and Exegesis*. str. 571.

²⁷ NESTLE-ALAND. Řecko Český Nový zákon: *Slovník novozákonní řečtiny*. str. 1219.

²⁸ SILVA, Moisés. *New International Dictionary of New Testament Theology and Exegesis*. str. 119.

²⁹ PANCZOVÁ, Helena. Grécko-slovenský slovník: *Od Homéra po kresťanských autorov*. Bratislava: Lingea, 2012. 1327 s. ISBN 978-80-8145-021-1. str. 1030.

skutkom toho čo nevidíme. Dosiahnutie neviditeľného, toho v čo ešte len dúfame. Inak povedané, "viera teraz oslavuje realitu budúcich požehnaní, ktoré tvoria objektívny obsah nádeje."³⁰

v. 2: Ako sme už vyššie spomenuli, naša viera nie je budovaná iba našou subjektívnou skúsenosťou, ale skúsenosťou mnohých veriacich, ktorí svojou vierou zviditeľňovali neviditeľné.

v. 3: "Logické spojenie tohto tvrdenia, nie je s činmi svedkov, ale s v. 1, pretože ide o vyhlásenie o viere samej. Rozpoznanie neviditeľnej Božej tvorivej činnosti za viditeľným vesmírom je príkladom schopnosti viery demonštrovať realitu toho, čo nemožno vnímať zmyslovým vnímaním, ktoré sa oslavuje ako podstata viery vo verši 1b."³¹ Pre tieto všetky okolnosti je viera niečo, čo je človeku dané. Je to dar. Viera nehovorí o kvalite človeka, ktorý verí, ale o kvalite jeho vzťahu s Bohom, ktorý umožňuje veriť. Viera ide nad rámec našej racionality, aj nad rámec našej emocionality. Príkladom je situácia židovských mládencov z Dan 3. Racionálne uvažovanie hovorí o tom, že je treba sa pokloniť soche, inak príde smrť. Pohľad na rozpálenú pec vzbudzuje emócie, ktoré hovoria o tom, že ak neposlúchnu kráľov rozkaz skončia zle. Ale ich viera ide nad toto všetko, vierou vidia veci, ktoré ešte nie sú viditeľné. A to nie záchranu z pece, tá môže prísť, ale nemusí. Oni vierou hľadajú za horizont tohto života. Hľadajú na svojho Boha ako na konečného sudcu.

vv. 39-40: Tieto verše tvoria epilóg k Heb 11. Je tu spojená skúsenosť čitateľa so skúsenosťou svedkov, o ktorých Heb 11 pojednáva. "Život v zmysle Božích zaslúbení, bez toho, aby prežil eschatologickú odmenu, sa stal charakteristickým znakom samotnej viery... Neschopnosť príkladov viery dosiahnuť zaslúbené večné dedičstvo je bez ich vlastného zavinenia. Bolo to kvôli láskavej prozreteľnosti Božej, ktorá poskytla niečo lepšie s ohľadom na nás."³²

Použité zdroje a literatúra

BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015. 178 s. ISBN 978-80-7172-762-0.

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. ISBN 978-3-438-05222-3.

Biblia: Slovenský ekumenický preklad. 5. Vyd. (3. opravené vyd.) Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2015. ISBN 978-80-85486-97-1.

DOUKHAN, Jacques. *Túžba zeme: Štúdium prorockej knihy Daniel*. Martin: Advent Orion, 1996. 250 s. ISBN 80-88719-89-3.

³⁰ LANE, W. L. Word Biblical Commentary: *Hebrews 9-13*. vol. 47B, Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 754 s. ISBN 978-0-310-58631-9. str. 292.

³¹ LANE, W. L. Word Biblical Commentary: *Hebrews 9-13*. str. 294.

³² tamtiež, str. 380.

GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. Vol. 30. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 648 s. ISBN 978-0-310-58635-7.

LANE, W. L. Word Biblical Commentary: *Hebrews 9-13*. vol. 47B, Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 754 s. ISBN 978-0-310-58631-9.

NESTLE-ALAND. Řecko Český Nový zákon: *Slovník novozákonní řečtiny*. Praha: Česká biblická společnost, 2011. 1758 s. ISBN 978-80-87287-38-5.

PANCZOVÁ, Helena. Grécko-slovenský slovník: *Od Homéra po kresťanských autorov*. Bratislava: Lingea, 2012. 1327 s. ISBN 978-80-8145-021-1.

SILVA, Moisés. *New International Dictionary of New Testament Theology and Exegesis*, vol. 4. 2. vyd. Grand Rapids: Zondervan, 2014. 748 s. ISBN 978-0-310-27619-7.

STEFANOVIČ, Zdravko. *Daniel: Moudrost moudrým*. Praha: Advent-Orion, 2019. 367 s. ISBN 978-80-7172-640-1.